

Yttrande av Herr Gierow.

Efter stolsbytet inom Nobelkommittén i våras kan Ak:ns ledamöter inte längre påräkna ett utlåtande av ordföranden, byggt på ojämförlig överblick och erfarenhet av prisbedömningsarbetet. Det faller sig då naturligt att desto tidigare låta dem ta del av ett sådant yttrande och därmed samtidigt ge kommitténs övriga ledamöter rådruum att avfatta sina personliga, högst önskvärda utlåtanden. De synpunkter jag nu framlägger är emellertid att betrakta som preliminära, detta redan av det skälet att de delvis nedskrivits före kommitténs slutliga genomgång av årets förslagslista. Men preliminär är denna kommentar också i så måtto, att den väl så mycket syftar till en positionsbestämning just nu som till en avvägning av tänkbara huvudkandidaters litterära förtjänster. Den senare synpunkten kan starkare framhävas antingen i ett supplement till detta utlåtande, om så befinner av nöden, eller under Ak:ns muntliga förhandlingar, då möjlighet finns att dra nytta och lärdom av ledamöternas inlägg.

Att Alexander Solsjenitsyns namn står högt - i somligas ögon högst - på förslagslistan behöver sålunda varken understrykas eller motiveras. Hans kandidatur är med stöd av flera utlåtanden redan så grundligt prövad i positiv anda, att den fråga som återstår snarast är vilka verkningar ett pris till honom kunde tänkas få för mottagaren själv.

Frågan är svårbedömd inte minst mitt under den omgruppering som just nu äger rum i Sovjetunionen. Den svensk som har störst möjlighet att bilda sig en uppfattning om den torde vara vår ambassadör i Moskva, Gunnar Jarring. På Ak:ns uppdrag skrev jag i februari ett brev till honom för att få del av hans synpunkter. Han har inte svarat skriftligen, men för någon tid sedan utförde denne framstående hemlighetsmakare konststycket att obemärkt ta sig in i Stockholm och osedd vandra på dess gator i två dagar. Jag fick då tillfälle att prata med honom en eftermiddag. Läget var vid den tidpunkten synnerligen oklart; linjerna har sen dess både klarnat och hårdnat. Jarring lutade åt åsikten att så skulle komma att ske. Han framhöll emellertid, att ett Nobelpris åt Solsjenitsyn inte torde föranleda ett nytt ingripande mot denne. Fallet var enligt hans förmenande avdömt,

och ett beslut av Ak:n kunde knappast bli upphov till åtgärder mot Solsjenitsyn från sovjetmyndigheternas sida, även om de inte skulle betrakta ett sådant pris med blida ögon - dock inte heller med så oblida som fallet skulle blivit innan Sjolochof fått priset. Däremot ansåg Jarring det inte alldeles uteslutet, att Solsjenitsyn, för att vidhålla sin ståndpunkt som lojal sovjetförfattare fast av annan åsiktsriktning än den nu härskande, under rådande omständigheter av fri vilja skulle avböja belöningen. Jarring underströk att detta var hans egen gissning. I sammanhanget anförde han därtill dels att honom veterligt Solsjenitsyn inte personligen ofredades, dels att just vid samma tidpunkt ryska vetenskapsmän, bland dem Andrej Sakharov, publicerat det öppna brev till Kreml, som utomlands, även i Sverige, återgivits utan påföljd för dess författare. Som förhållandena nu ser ut tyckte Jarring att det snarast skulle vara synd att ge Solsjenitsyn priset just i år, när det i bästa fall blev ovilligt mottaget i författarens hemland, medan det kanske ett annat år skulle hälsas med den största uppskattning och tillfredsställelse, en synpunkt som naturligtvis är något mindre väsentlig för Ak:n än för Sveriges ambassadör i Moskva. Avslutningsvis lovade Jarring på mitt förslag att omkring mitten av september återkomma med en ny bedömning av det alltjämt föränderliga läget.

Av övriga redan diskuterade huvudkandidater kan lämpligen tre sammanföras till en grupp, nämligen André Malraux, Wystan H. Auden och Graham Greene. De har gemensamt att det här gäller att fästa uppmärksamheten vid ett författarskap, som dels i decennierna haft internationell ryktbarhet och spridning, dels för länge sedan synes ha passerat sin kulmen, i de båda förstnämnda fallen redan på 30-talet. Var för sig är ingendera omständigheten utslagsgivande; sammantagna utgör de enligt min mening en belastning. I fråga om Malraux tillkommer det förhållandet, att han sitter i regeringsställning. Med ett pris till honom skulle Ak:n frångå en grundsats, som den inte kan överge utan konsekvenser för bedömningen av priset såsom sådant.

Skall man inbördes värdesätta dessa tre kandidater på överblivna kartan får man försöka jämföra dels vikten av vad de i sin krafts dagar åstadkommit, dels i vilken mån deras senare verk vidmakthåller eller återspeglar glansen av en svunnen stor-

het. Sämst lottad i det avseendet förefaller mig Malraux vara. Hans insats är och förblir, i mina ögon, knuten till tidiga verk som *L'espoir*, *La condition humaine*, *Les conquérants*, medan hans konstfilosofiska betraktelser är mera betydelselösa - jag hänvisar här till utlåtande av Ragnar Josephson - och hans enda nya arbete på länge, *Antimémoires*, trots instuckna passager med högt driven pennföring är för ojämnt och flackande för att tillskrivas annat bestående intresse än det att vara författat av den forne Malraux.

Graham Greenes produktion har i stort sett hållit sig jämnare, men också för honom ligger de prisvärda verken långt i det förgångna. Sedan hans namn i fjol stod på kommitténs förslagslista, har han kommit med en ny roman, *Travels with Aunt*, skriven med säker hand, fränt lynne och en fabulering, som inte ett ögonblick tröttnar, vilket däremot händer läsaren. Den bredmynta burlesken höjer sig i slutet till ett annat plan, dock inte det där ett Nobelpris hör hemma. När kommittén i år utesluter honom från sitt förslag lär det betyda, att den anser honom borta ur diskussionen, för den händelse han inte skulle vända tillbaka till den nivå, som en gång gjorde hans namn aktuellt.

Med Wystan Auden ligger det enligt min uppfattning annorlunda till. Otvivelaktigt faller också hans väsentliga gärning ganska långt tillbaka i tiden. Men han har med en helt annan kraft än de båda andra förmått vidmakthålla sin vittfamnande orientering, sitt starka kulturmedvetande och sin konstnärliga vitalitet. Essaysamlingen *The Dyer's hand* har inte många samtida motstycken i skarpblick och perspektiv. Ännu diktsamlingen *The Shield of Achilles* ger prov på hans lyrik, när den är som bäst, och är dock - utgiven 1955 - samtida till åtskilliga av de arbeten, som Ak:n bedömer utan att betrakta detta som en återblick på något passerat, och sedan han i fjol uppfördes på kommitténs kandidatlista, har han framlagt en ny volym vers, *City without Walls*, som väl är rikare på infall än på ingivelse men ändå, kanske särskilt i poem som titeldikten, *The Horatians* och *Prologue at Sixty*, visar vilken betydande, alls inte stelnad lyriker han är. Skall Ak:n i år behandla dessa sedan länge diskuterade kandidater, finner jag för min del att Malraux otvivelaktigt är värd ett Nobelpris, om man kan bortse från

vad som inträffat och uteblivit sedan han skrev sina utslagsgivande verk, under det att Auden därtill har senare beaktansvärda meriter att åberopa. Personligen anser jag skäl tala för att förbigå dem bägge.

I fråga om Heinesen, Neruda och Simon nöjer jag mig här med att hänvisa till det gemensamma utlåtande, som inte kan föreläggas nu, eftersom det inte gått att samla Nobelkommittén förrän den 26 ds.

Skulle läget i höst tyda på att vid ett Nobelpris till Sol-sjenitsyn icke önskvärda konsekvenser vore att befara, har Ak:n ett synnerligen väl underbyggt alternativ att överväga. Patrick White intog en framskjuten plats vid fjolårets diskussioner. Kanske som en följd av att han vuxit upp på en även litterärt obruten mark har hans berättarkonst, när han når högst, en ursprunglighet och kraft, som om han kommit själva epikens upprinnelse nära och fått dricka ur dess källa. Utan att vara fallen för experiment har han sökt sig åt flera håll och har ett ganska stort register, men den konstnärliga klassen är gemensam för hans mästerverk. Med dessa avses framför allt romanerna *The tree of Man* och *The solid Mandala* men också en del av hans noveller i samlingen *The burnt Ones* vittnar om en berättargåva av ovanligt format. I sin helhet är hans författarskap beaktansvärt, även om sådana arbeten som *Voss* och *Riders in the Chariot* står tillbaka för de förut nämnda. Hans fyra pjäser har jag ännu inte satt mig ordentligt in i, men de förefaller något konventionella och i detta sammanhang ovidkommande. Herr Lundkvist kunde vid sin återkomst från Australien i går meddela, att White just avslutat en ny bok, *The Vivisector*, som utkommer i år. Enligt dem som fått läsa manuskriptet skall detta vara hans yppersta roman, vilket ytterligare kan stärka en kandidatur, som även dessförutan gör anspråk på det allvarligaste intresse.

Frågan om de svenska namnen på årets förslagslista har Nobelkommittén beslutat hänskjuta till en allmän diskussion i Ak:n utan avseende på årets pris.

Den 27 maj 1970

Karl Ragnar Gierow.